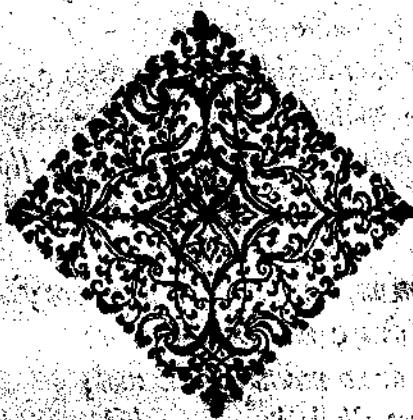

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <Info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S.,
Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plem(ius), Speldwerk
of waerschouinge, 1632, signatuur 766C19 of 651E30

CORNELIE GISELBERTI
PLEMPII.
SPELDWERK,
of
WAERSCHOUINGE
an den Neerduitschen Schrijver

Van de
SPELDING.

TOT HAERLEM.

By Adriaen Hofland, Boek-drukker, inde korte Bagijnest
straet, in't Muyl-boek, 1632.

Op Momus.

Aerd gij, Momus, niet quaed myn,
Beter waerd gij sonder grijns,
Als o rechts, en links e doet:
Botter gij maer Mommen broet;
Mommen, sneech die wullen lijken,
Dom nochans al quaelik kiken!
Mommen, dien myn Speldwerk laken,
Om van Plomp mij Plomp te maken.
Anders doen sij, dan den e;
Dees en wil tot Plomp niet me;
Dus gesteld o, of e foo,
Kort haer draide en wite van o.
Sij en wiekken en wietken zien,
Noch mijn stem doen af door strom fluen.
Houd u o dan Momus gij vrij;
Mijnen e laet blijven bij mij.
Bot, mom, dom, en plom dan spot;
Noit den e maeckt jukken mol;
VVroec t' huis in u eigen bol.

MIRRAN TOT

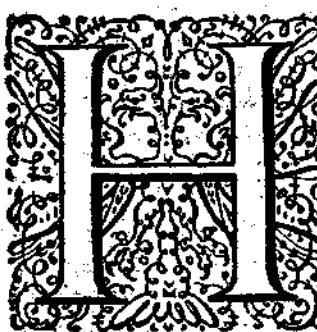
97.5.30.2

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <Info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S.,
Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plem(ius). Speldwerk
of waerschouinge..., 1632, signatuur 766C19 of 651E30.
Voorts hen ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia

7x A4
7x A4
(verklaard)

C. G. PLEMPII
S P E L D W E R K,
of.
WAERSCHOUINGE
an den Neerduitschen Schrijver
Van de
S P E L D I N G.

Ebbende ik onlangs in Nederduitschen
Rijm geschreven *Der Herdooperen An-*
slach op Amsterdan, met noch sommige
andere Stukjes, die 'haerer tijt in veel
handen souden mogen komen; Vind te
welen noodich, dat u werde bescheid
gedaen, over de Spelding, daer in van
mij gebruikt. Hoewel de selve Spelding
is soodanich, dat sij van d'oude niet, of
weinich afwijkt, en haer grond daer in
heeft. Oockmids dat, geleden ontrent
vijflich jaren, eenige Raadpenseur's eendrachtelijk haer ver-
stout hebbent tot onuentoe, van d'oude Spelding te veranderen. Niet
tegenstaende dat sij van al te groeten verouft, ende wetenschap niet en
waren; gevolche nochtans tot dese tijt toe, niet alleen van ongeleerd-
de, maer ook (door onbetamlike onachtzaemheid) van verscheiden
geleerde Geesten. Verscheiden, leg ik; niet alle. Doch loo veel, dat
ik van't spelen wittel kennis soude schijnen te hebben, 't en waer dat
ik u vermaende, ende reden schafte van t'misnoegen dat ik in de nieuwe
Spelding hebbe; stellende de oude wederom voor; ende die omhal-
fende met loo groeten liefde, dat ik garend veel gebreken daer in
verdrage. Maer gebreken, die soor deelen van niemand schijnen ge-
sien te

C. G. PL 2 M P I

ſiente ſijn ende nu eerſtelyk door mij geopenbaert. Heb dan an-
dus moeten ſchrijven, ende woorden maken; dat is, ſmijten een knep-
pel onder de Hoenderen: waer voeten.

1. In hebbēn, wēdden, ſuffen, leggen, hukken, willen, temmen, minnen,
klappen, nerren, kaffen, ſetten, en andere deefgelijke woorden, werd
bij mij een consonant, dat is, bijletter verdubbeld; na de wijs der ge-
nen (die voorwaer te veel ſijn) de welken onbekend is, dat dien bij-
letter niet en behoord verdubbeld te werden. Bevind nochtans dat
onſe taal gansch geen onbesloten ſlach van moeiwoorden, die in La-
tijn werden genaemd *verba infinitivi modi*, met iet anders (na mijn
bette wetenschap) ſleit, dan alleen met *en*. Soo dat fy ſchijnen te dwas-
jen, die *ben*, *den*, *ſen*, *gen*, *ken*, *len*, *men*, *nem*, *pen*, *ren*, *ſen*, *ten*, ook *jen*,
wen, en andere diergeleke ſluitingen plegen: Ende ik willens mee
haer; mijende maer (als in *mjen*, en *moen*) *jen*; ende (als in *brouen*, en
ſpaan) *wen*: om de lichte gelegenheid, die ik daer toe heb; behalven
dat de Latinisten in *cere*, *meare*, *ſtare* geen *i*; ende in *rvere*, *luen*,
ſpuren mede geen *w* en ſtellen: Noch de Grieken in *θέαν*, *Ιωνίαν*,
πέρι; welke woorden ſij ſoo voltmondich uitspreken, als wij groen,
dunen, grauen, knauen, krouen of klouen doen.

2. In min-aer, Amsterdamer, ſonnen, alle, Dobben, draffich, bittel,
fullen, binnen, verwonnen, vollek per Metathefin voor volke, billik, ende
veel ſulke woorden, verschijnd deele dwaling me; maer tegen andere
redenen, waer van een is, dat wortelde *placita*, dat ja meerigen, alleen
meest God-wouds maken nu niet *pla* ſtaven, dat wij ſpreken
min-aer, *Amsterdam-er*, *fon-en*, *al-e*, *Dob-en*, *draf-ich*, *lut-et*, *ſal-en*,
bin-en, *verwon-en*, *vol-ek*, *bi-lit*, voor *bic-lit*, dat is, biedelik. Geen
als *wi* wel ſeggen, *p-efaid*, *op-efstaen*; niet *oppesaid*, *oppeſtaen*: en *elach*, niet *ommelach*, voor gelache *γεγάστη* ende *an-efien*; niet an-
ſien voor *angefien*: Soo't oor ons getuicht, wanneer wij gauer toek-
teren, dan de Latinisten doen in *ollo*, *mitto*, *mollis*, *ſtella*, *manu*,
matra, *lietus*, *ſerra*: Die *circumſeo* nochtans van *circumſeo*, ende *comedo*
van *commodo* kennen onderscheiden: En dan de Grieken in *τριγύμνο*, *φάνας γέλασα*, &c. van den *aucten accent*, dat is ſpits belang, een
lange ſillabe makende (*per positionem*) door Stelling; die vele raken
bederv' is, ea oorsack van een endeloofe (*proſodi*)maerkeur. Die an-
ders onnochtich ſoude wezen; de mond ſelue de langd', ende kontheit

Foto

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <Info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S.,
Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plem(ius), Speldwerk
of waerschouinge..., 1632, signatuur 766C19 of 651E30.
Voorts ben ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia
ook te konieren?

7x A4

26x A4

(verklaard)

S P E L D V V E R K .

der sillaben gevende an den hoorenden te kennen, aldus : nōm-en,
bōm-o, cān-ēo, cān-o, pēb-es, tūb-a : als of sij bijna seide nō-men, bōm-o,
cān-ēo, cān-o, pēb-es, tūb-a.

3. Den oorsack, waerom ik willens, in't schrijven der voorleider
woorden, als dool met anderen, is, om dat ik tegen seer ond, en bij
ons algemein gebruik, schrijven soude moeten heben, weden, sūfen,
tegen, baken, welen, &c. alsook minaer, Amsterdamer, sonen, ale, Doben,
drafich, luet, sulen, binen, verwonen, volek, bilik: Ende sulk voor Jan
Alleman bīster, en duister staen soude, dewelke voor heben he-ben,
wed-en wed-den, sūf-en sū-fen, bak-en ba-ken, wil-en wielen; voor min-aer
mi-naer, Amsterdam-er Amsterda-mer, son-en so-nen, al-e a-le, Dob-en
Do-ben, draf-ich dra-fich, luet-lu-tel, sul-en su-len, bin-en bi-nen,
verwon-en verwon-en, volek vo-lek, ende mogelyk (om dat hij dik-
maels dwers in de wagen wil) voor bi-luk bi-luk soude lesen: Schoon
dat hij hier besen, daer heeven; hier reden, daer reeden; hier sūfen, daer
suiven; hier segen, daer seegen; hier baken, daer baiken; hier velen, daer
vīlen; hier minaer, daer minaer; hier mamer, daer raamer; hier sonen,
daer soonen; hier ale, daer aale; hier dobelen, daer booblen; hier drafich,
daer slavich; hier schuvel, daer buudel; hier binen, daer būnen; hier ver-
wonen, daer verwon-en; hief kloven, daer klooven geschreyen. Soude sno-
gen vindell.

4. Ten waer de pijn niet waerd, van dus veel waters hierom vuil
te maken, wanner t'geen, datter te waschen is, gelegen waer in'e
spits, of 't slauer uitspreken der bijletteren. Maer neen: Overmid
dat, dat,

weet ik niet, want dat is wel ougen. Allomans giffing gaet
5. Ja ik kado hierom mijn gang eenigerwijs gaen, in't wel spel-
den; Jan Allemans gunst stellende ter sijden: 't en waer ik vreesde
voor hem te verbijsteren; en soo mijn schrijven ontuit te maken. Cicero
self mocht dus de Quiriten ontsien, en de Latijnsche tael vry wat slech-
ter laren, dan hy die garend had gemaakt. Daer 't volk achter is, is
groece drang achter: behalve dat het raedlaerner is, met het hoofd
tegen een muur te loopen, of den meel-sak wat te na te komen, dan
met eigen, en sonderling verstand ketterswijs tegen al de wereld an-
te gaen.

C. G. P L E M P Y

6. Ik vermerk wel, dat het mede Ichijnd, dat wij van geloof gelovigh, twaelf of twaalf twaelf; ende van vreeds vreedsaem makende, daer s in v; hier s in f; ende van Prins, en kruis Princen, en kruisen makende, s in c veranderen: Ende dat wij makende, niet (als 'shederd myns vrunds H. L. Spiegels tijden) van geloorige geloorig, of geloorigh, maer oueljk ende wel van geloorich geloorige, stellen g voor ch; om dewoord-leden beter an een te binden. Angesien dat de v in geloorich, en twaelve; den f in vreedsaem; de c in Princen, en kruisen; de g in geloorige megeven, ende binden beter, dan den f van geloof, en twaelf; den s van vreeds, Prins, en kruis; de ch van geloorich soude doen. Voor welche ch onse acheloose Letter voochden (als of sij de Latinisten van ago agtum, lego legitum wilden doen maken; en tusca digendib, weg en wech, rag en roch, plag en plach geen onderscheid en lagen, of en hoorden; of ons, à la mode de France, anders wilden doelen, dan schrijven) te quaelijk e, of eh gaen setten: Als andere, mede wat voochdig aantreffende, t' ondiech voor f stellen z, dat is ontrent as; als of sij de Latinisten, niet van cassus, dat eeuigerwijs soude mogen geschieden, maer van fiscus fiscus, niet van fissus (het welk mede lijdelik soude wesen) maer van fiscus fiscus wilden doen maken, of ons den Griekschen z toe eigenen, als of onse f en s, geen verkeerde z en waren. Misselijke klerken, daer ik geen huis medesou kennen houden.

7. Verstaet mede daer het een sijns of dat het is, dat wij in hebben, dubbeld, dubbeld, sijns, en andere soe gemelde, als ongemelde woorden, een dubbelden bij-letter setten, of voor een heel die rekkelik sij, die wij geen en hebben; of voor twee halven, die wij mede geen en hebben; ondiens wijs, als door kloppinge, en door doppeling onder hem des dubbelden bijletters, de voorzaamheid (volgende die, daer leert op te letten staet, noch trans anders korr) daire volgenc te bin... Maer alsoo ons dan noch veel letteren louden schorten, en wij niet min dan nu, in de besluitingen veeler woorden louden verdwaalen; ook lieteljk vijf lange stemletters kennengauen, daer wij ten heele mede gehulpen louden sijn, blijft al leuen bij 't geen ik voor heb gesaid; de verouderde quae gewoonte, van de menighvondige verdubbeling der bijletteren niet kennende bedauken; hoewel gnaadperk wescende, door den voorbaet der onder-

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <Info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S.,
Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plem(ius), Speldwerk
of waerschouinge..., 1632, signatuur 766C19 of 651E30.
Vooralsnog ben ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia
Vooralsnog ben ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia
Vooralsnog ben ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia

7 x A4
26 x A4
(verdickt)

S P E L D V V E R C 7
boeken, dien te verdragen niet alleen mij mij en den lefven ook
met alle anderen te onderwerpen.

8. Doch gevende de wijsche kinderen vrij wat schulds , die alte vremds-gesint, en te wachtkoudich, op haer moederlyke tael tot noch toe niet genoch gelet en liebben , latende haer van slechte berweters berechten; waer deuryeel brabbelings in de wacht is gemaeckt, en noch dageliks gemaeckt werd.

9. Seg dierom dat sonderling te letten staet op dusdanige *Staer-
jer*, die in't Latijn genaemd werden *terminaciones* :

C. G. PLUMPT

prochiaen, onderdaen ; van loogen, hoppel, en aer, loogenaer, hippelaer,
van heersch, broedersch, en ap, heerschap, broederschap ; van harn, rond,
en as, barnas, rondas ; van wankel, sich dat is sien baer, wankelbaer, sich-
baer ; niet sichtbaer ; van egaer, rae, of eraer, sta en e, egaere, raece of
eraese, sta, staé : Daer de Grieken voor schijnen te seggen *άρης*, *πάνε-*
τέρος ; de Latinen staö, daer sto van komt ; van word, klep en el, wortels
k'epel ; van sta, loop, si, en en, staen (daer sommige niet wel af maken
staan) loopen, sijen, per Metathesin sijne, per Syncopen sijn ; van droom
stink, schoon, ons, vermeerd antus, en er, droonner, stinker, niet stinkert
schooner, niet schoonder, onser, vermeerder antior : van koste, meester en
koster en kostris, niet kostris, meestres ; van mogend, verdurven, lustich, en
heid of heit, mogentheid, verdurvenheid, lusticheit ; van slaver, kladder, en
sch, van bak, pat, en jen, bakjen, patsen ; daer den Griek af mach-
teren, *καύσιμος* ; manneren, hamerijen werden gemaect van mannet, ha-
mertes en jen : gelijk als vartjen, moerjen van vaderet, moederet, welke
woorden betekenis verkleining medebrengd, en jen, per cras, vaderet,
moederet, vaderijen, moederijen : van herberch, vottewer, en jer, herbergiet,
verwaer, van Vorst, sor, en in Vorstin, sorin, niet sortin ; van pael,
geit, en ing, paeling, vingerling, sooo mede van tweel, driuel, en in
tweeling, dreeeling, drieling : van han dat is bal, vremder dat is vremde
enink, ballink, vremdelink ; van sagen dat is sagel, schennen en ier
genus, euphonics, sagelis, schennens, crastis, schennus ; van afgod, dro-
gen ist, afgodist, droogist, connective : van goede dat is goe, vrees, en lik-
elyk, goelik, vreeslyk, niet vreeslyk ; van hat (daer ons jongers
is hartsing, bits : van gan, egan (daer den Griek *εγών* voor seid, den schi-
gen actus, quaelik op den a stellende) en, of sch, gans, egansch ;
ende e verstrekkende maer (*vulgaris ad eloquendum tardioris est*)
een mondbercidsel tot het volgende woord : gelijk als de e, o
dikwijls maer een toeklank an het voorgaende : Daer men dan
gener, ende casus mede maekt tot binden onses raeis, 't welk
de lange bril, of verrekijker niet en kan bemerken. Duisterer we-
den laet ik hier te stellen, die al (dat is niet een uitgenomen) hu-
yen mijns begrijs na eenen Regel, ende volgen de Staeling

Y.

100 13 20 - -

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <Info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S.,

Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plem(ius), Speldwerk
of waerschouinge..., 1632, signatuur 766C19 of 651E30.
~~van de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia~~

S P E L D W Y B R E K

10. Vermaue ook, dat tot verbetering des Speldings meer gele-
genheids hebben de Dichters, of Rijmers, dan andere Schrijvers, die
over haer niet veel en durven nemen, dat niet overeen en komt, met
de gemene drift, daer sij me voort moeten. Dese souden somtijts ter
bequaemster plaetsen een letter mogen vergeten, en den hond bij lap-
jes leer leeren kauen ; besonder in woorden, die haer selve genoch
zitten. Hoewel verdaechde, en verstuwen wonden heelen seldet, of
noit. Welk Noit ik ducht bij ons metter woon sal blijven. De Dich-
ters, ook veel letters over slaende, kennen van haer lesers verstaen wer-
den, door het eene lit des rijms op het ander sluitende, aldus :

Die wil haelen,	Die mee heelen,	Wie verblijven
Moer betalen.	Die me stelen.	Wil, moet lijen.
Die veel kallen,	Quae geselen	Als wij ouwen,
Die vēl malen.	Eten aer quellen.	Haeft verkonen.

De selve Dichters verstaen werdende krijgengood arbeidsloon; an-
ders 't voordeel, datmen van de Spelding krijcht, is klein, doch geens-
fins te verwerpen van haer, die loo achterkouw'ch geweest sijn, dat sij
de oude Spelding gesocht hebben te verbeteren, daer ik haer weinich
danks voor weet.

11. Dit sij luchts genoch voor de brakken, die verder kennen rui-
ken. Want hier soude anders noch van veel woorden, die mijns bedun-
kens seer mishandelt, en verschreven werden, wijd te seggen wesen ;
Ende ten minsten te vragen, of men nieten behoord onle Moeiwoor-
den te conjugeren, dat is niet.

Heb, hebs, hebt, het, heft, heeft,	hebben, hebst, habbent.
Sal, salts, salt,	sallen, salst, sallent.
Sing, sings, singe,	singen, singst, singent.
Song, songs, songt,	songen, songst, songent.

Doch ik liever hier van zwijgen wil, om mij selven niet onwaerd, en
't gemeine volkje niet al te veel meesters te maken, dat toch sij te veel
sou laten dunkien, sonder vervordering tot deuchden, met verminde-
ring van eendracht, waerom in alle goede (geen quade) saken staet
te wenschen.

12. Ik nu meagende genoch gewaerhoud te hebben, en driegende

van den lessenaer op te staen, bevond dat in mijn verbeelding iet ontscheen, waerom mij goed ducht, voor de vernuftigen hier te stellen eenige versen, in Duits gemaakt korteling van mij, na den Hebreuschen, Griekschen, en Latijnschen maet. Dese sijn dan

*TVader-ons. Heroici.

Onser al-en Vader tot in heemelen hoochste verheeven,
U dijn heilige naem moet werden, en eere gegeven:
U rijk roekoom; u wil soo geschiede beneden
Op d'aerd, als booven door dienste der Engelen: beden
Ons ons dachlik brood geeft; end' mit groote genaden
Onse schulden al ons vergerfd, als andre beladen
Met schulden jegens ons wij quijfchelden, en eeven
Vroed in liefde met haer, als gans onschuldige, leeven;
End' en leid ons niet in wankelbare bekoring,
Maer ons bevrijt van des quaeds archlistige sloering.

*TVVeest gegroet. Sapphici.

Weest gegroet vol los, Maria, ende vol van
Gratien; d' Heer self met is u; gesegend
Gij te boven gaet al alein de vrouwen;

Ende gesegend

Is de vrucht dijns sruvere buiks I E S U S.
Heilig, en moeder,, Maria, ô, des Heeren,
Bit dat ons sondaeren en in de daad-unr
Helps God, en nu.

*TGeloof. Lambici.

*K geloov' in godheit, en in den heiligen Geest,
Scheper van heemel, en van aerdens; ende in
I E S U M, te recht die Christus hiet; en Soone Godde
Al eenich is; den Heer van ons: onfangen af
Den Heiligen Geest; wie Mariâ marche gebaert,
Geleeden heeft bij onder een, die Pontius

Nicola

06 CS 3000

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <Info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S..

Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plemius, Speldwerk
of waerschouinge..., 1632, signatuur 766C19 of 651E30.
Voorts ben ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia

7x A4

7x A4

(verklaard)

S P E L D W E R K

Pilatus hiette: is gekrynsjt, gestarven, en
Begraven ook: ter hel dat hij is neergedaeld,
En van de dooden opgestaan de derde dach:
Opgekleed-en ten beemel, en ter rechter hand
Van God stt bij den Vader, een die vermach al.
Leyymden hij sal koomen, en doom vordelen
Van daer. 'K geloov' ook in de Goest, die Heilich is;
Een Heilige algemeine Kerk; der Heiligen
Gemeinschap; en der sonden ook vergevenis:
Verrijzenis des vleis; en een onendelik
Leeven; dat ons God geve nae de naere doot.

Broederlijke Liefde. Hexametri.

Menschen al mit eenen Vuer sijnde van aerde gebooren,
Een te betoonen an andre gelijk broers liefde behooren.

T Houelijk. Elegiaci.

Door man-en, en vrouwen blisfd ons geslachte behouen!
Waakt man, en vrouw niet, waer dor, en ons flam-e riet?

T Koelebed. Calibatus. Troch. octon.

T Koelebed van hitte vrij is, en van al de geile lust,
Daer de mulpen in begraven sijnde derven kooche rust.

De vier Uitersten. Hexametri.

Denkt om dood, en om oordel, en hel wel, en eenige vrienden;
Of dijn siele bereid komt nooit tot salige deuchden.

T vierde Kusjen van I. Secundus, toegevoegcht

S. Elisabeth, Moeder van S. Jan Baptist.
Phaleucij.

Met haer mondeken als Maria kust mij,
Plaetse mij suiker, en al te soete lust blij:

B 2

K spijp

C. G. P L E M P I T

40
'K sijp dan seer lek-er' Ypocras met-boopen,
Door myn keele dan ik bevind te loopen
Drep van roosen, en angenaeme bloemen,
Waer niet rechte van ik mach hooge roemyn,
Hemeldone dan ons bevocht de lippen;
Na dien soude wel ook de bye stippen,
Die vlied ooveral in de groene tuinen,
Daer elk bloemeken heeft sap in de kruinen.
Sal soodanige vreuchde mij gebeuren,
'K na geen andere weelde denk te speuren:
'T waermij d'hochste genuchte sonder ende;
Maer ik deese genuchte noit bekende,
Noit en smaekte, Maria, sonder u; gij
Moet mij blijven, en andre geene, nu bij:
Mocht ik soot Paradijs niet u betreden,
Eenich ware wel ik met u te vreden;
Gij draecht selve God onder u ledien.

Klad op de CH-wrakers. Lambici.

Het kleine hert, dan't groote, veel is moediger,
De lichte voet, dan sware, veel is spoediger,
Dan bodsig' oosk, sijn spijse vingers vlijziger,
Het enkle vel, dan't duble, voelt profijtiger,
Het snugre kop, dan't groove, me geswinder is,
De fyne naeld van dichte steeken vinder is,
Dan't lange oor, is'r korte gader laisferaer:
Wie niet en hoord hoe veel ch, en g een van aer
Verfchelen, heeft al ooren, als ik lange wat;
'K seg niet dat ook sijn Vader selts ooren had.

13. Dusdanige verlen gelezen hebbende, moet niemand menen, dat ik den gemeinen Rijn- (hoewel de treffelijkste Dichters hedendaechs onse tael onloffelijk verharden) tot verachtheid soeke te brengen; den welken ik liever in eeren wil helpen houden, met der Antipieren, Latinisten, Italianen, Franca Rhythmen, om haer groot-

reidc

06 CS 3000

Van: "N. van der Sijs" <nvdsijs@euronet.nl>
Aan: <info@kb.nl>
Datum: 24-10-01 9:18
Onderwerp: aanvraag

L.S..

Graag verzoek ik u mij een kopie te zenden van C.G. Plem(ius), Speldwerk
of waerschouinge..., 1632, signatuur 766C19 of 651E30.
Voorts ben ik benieuwd of de KB bezit van dezelfde auteur Orthographia

7 x A4

76 x A4

(verklaan)

SP E L D W V E R K.

n oude, ja kerkelijke waerdichheid : Maer dat ik alleen , als een
follandsche

Ennius ingenio non malus, arte rudit,
en wech heb willen wijsen, waer langs men onse Nederduitsche taal
ot meerder hoochheid kan op voeren , en verheffen , als ons maer
verk lust. Het welk ik meen t'avond , of morgen noch te sullen ge-
hieden, door eedele, ende braeve Geesten, die niet en sullen kennen
iten haer pit daer toe uit te schieten , en te besigen. Dese niet alte
ngtich moeten wesen int ooverplaetsen der woorden tegen 't dage-
jk vervolch : Doch mede niet te onbekommert; maer moeten schik-
ken, dat die onder elkanderen scherpe en sneedige glans hebben , en
le wel verstaen mogen werden, hoewel niet van de plompste ver-
anden ; die lijsdaem hier in sullen moetea sijn, soo te Roemen wel
te de Quiriten waren, die seer luttel op der Poëten , en Orateuren
tgenomenheid haer verstanden. Moet ook het gemeine besang soo
tel geensins toe gegeven werden , datmen den natuurlijken maet
versilaben , en t voerpat der loose Grieken souden schromente vol-
gn. Datmen bier de versen bij beurten niet en verlangd, en verkort,
sikk als men nu in't rijmen forchvuldelyk doet, is niet met allen an-
legen : ten sij datmen verscheiden versen wil vermengen.

14. Deselve versen ook anschouende sullen'sommige (om weder
de Spelding te koomen) mogelik al wat ovel nemen, dat ik eerst
allen, schepper, geklommen , mannen , stamme, en lekker een bijletter
ib als willen stooren ; Nu niet alleen sulk gedaen en heb , te weten
en bijletter uitgetrokken noch daer booven den overblijven
en bijletter kon noch buitenstellen. Dit soude my met groote moete
ever schoonen staen, ten waer dat de stemletteren, gaende naest voor
de bijletteren, uit haer selven voort mij spraken , en sikk verclaerden alle
ort te welen : Den enkelen bijletter niet yermogende haer, noch sikk
elue te redingen. Daer de dubblede (als in hitt) goet recht toe koude
ebben, wanneer (positio) stelling soo goet recht waer, als buiten stel-
ing den aerd der woorden is in gors , veld, stank, lucht; mors , crux ;
y, æ : in welke woorden geen positio gevonden werd, buiten me-
ning aller Letteristen. Dikmaels het gebruik ('t misbruik most ik seg-
en) des Stellings het pat des redens niet en volcht. 'Twelk men ook
de Latinisten, als by de Grieken kan bespooren. Op dat ik swijge

A 3

van de

B 3

C. G. P L E M P I

14 van de Hoochduitschen , die *mann* , *sonn* schrijven , na de lodsichheid van haer tong : En die wij schijnen te willen volgen in *rancck* , *harte* , *rouw* , *straff* , *sott* . Deur dien dat meetk over al de qualik-bedachte 't groote woord willen , en door de veelheid haers getals mogen voeren ; en de arenden moeten swichten voor de uilen ; den welken men uit niemand , hoe wetenschap , ende kennis in hem soude mogen blieken , met swaerte van geld , angenaem licht soude kennen drukken.

Dertich-honders gulden's jaers

Noit ontstaken dese kaers.

Nu dan genoch gewaerschoud.

15. Besluit daerom , wenschende te sien der verstandiger , en geleerde gedachten , ende grillen , die op dese nieuichheid (ouder noch-tans mijns sins wefende , dan al onse bedaechde , ja bee-eude verdwaechheid) misselijc , en wonderlik sullen loopen . Hoewel ik wenschende te vergeess . Doch daer voor hoopende te hooren , of liever op papier geschreven , ja gedrukt te sien , en lesen de tegenseggingen , die daer op mer bescheid angewend souden mogen werden . Sonderling tot mijns onderwijs , daer ik veel groter liefde toe hebbe , dan tot eenige vermaerdheid . Want ik en denk immer niet , dat ik sooversmaed worden , of ontsien , datmen sal hooren seggen ,

Comicuere omnes , intentique ora tenebant.

Sij swegen allegaer , Den een sach op den aer : Of,

Stil hikker sach op mikker , daer was niet eene kikker.

Angesien ik self noch stof heb , om te werren ; ende niet alleen tot hoenderen , maer ook tot *... een knepoel ...* kenneb vinden , warneer sij dit stuk te luid touden willen uitblaffen . Hoewel ik uch en twijfel , of wij sijn in 't spelden ver van den goeden wech , die wij voor 't afferciden wel hadden mogen , ja behoorden te bouden ; of in ten minsten sonder achterdeci onse doling wat te verbeteren , soowij die eenichsins mochten bekennen liever , dan goed onderwijs ons doov' oor laten hooren .

Ex lib

Y.

SPELDVVERE.

Ex libro III. meorum Epigr.

Epigramma XL.

Ti litterulis non debet semper ipsisdem,
Proxima de verbis qui dare verba cupit.
E socio in socium species amat ire colorem;
Qui ruber albescit floscula ipsa rosa est.
Ex ago vult actum fieri: male feceris agum:
Littera in charta est, quod color in tabula.

Ex lib. I. meorum Epp. Epigr. LXXIV.

Si potes hoc aliquis mibi dicere Grammaticorum;
Syllaba cur longa est pulicis; haud culicis?
Nil rationis habens argumentaris, ab uso.
Lingua mibi dicas pulicis, & culicis.
Quae dicit fid-am, dicat quoque lingua fid-elem:
Soolum vox sool-am dicit; terra sol-um est.
Talpa mol est Batavis; Flora male talpa molestus:
Discat Flora loqui, talpa mol-estus erit.
Talpa mol-us fies quoque, si bene Roma loquatur:
Syllabam enim faciet loqui.
Quid sit in accentu; credidit esse moram.
Syllaba sape brevis punctum, & profertur accentum;
Semper at esse brevis vult; postura vetat.
Omnibus hac adeo vitium addidit inscia linguis;
Ut jam sit manus, qui manus ame fuit.
Hec nostrum ut Graecis Hellas, Roma bellus fies;
Qualis hinc paulo Cerberus ore trifaux.

FINIS